

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

Directoraat-generaal Agro
Directie Dierlijke Agroketens en
Dierenwelzijn

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001858272854000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/Inv

Datum 26 maart 2021
Betreft Beantwoording vragen van lid De Groot over gebruik antibiotica in de
kalverhouderij

Ons kenmerk
DGA-DAD / 21026905

Uw kenmerk
2021Z00945

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u, de antwoorden op de schriftelijke vragen die zijn gesteld door het lid De Groot (D66) over de brandbrief van Dier & Recht over 'extreem gebruik van antibiotica door ongezonde kalversector' op 19 januari 2021 onder nummer 2021Z00945.

Carola Schouten
Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

2021Z00945

1

Hoe beoordeelt u de uitspraak in de brandbrief dat ondanks dat het antibioticagebruik in de Nederlandse kalversector tussen 2009 en 2019 is gehalveerd, de inzet van antibiotica onverantwoord hoog blijft?

Antwoord

Samen met veehouders en dierenartsen zet ik al jaren in op reductie van het gebruik van antibiotica. Dit is een effectieve manier om vermindering van antibioticaresistentie te bereiken in de dierhouderij. Antibioticaresistentie is een risico voor de gezondheid van mens en dier. De Stichting diergeneesmiddelenautoriteit (SDa) rapporteert jaarlijks over het antibioticumgebruik in de diersectoren, waaronder de vleeskalverhouderij. Het antibioticumgebruik in de kalversector is sinds 2009 met 51% gedaald. Een prestatie waar ik veel waardering voor heb. Desalniettemin is het antibioticumgebruik in de kalversector nog hoog en is verdere reductie nodig. In 2019 heb ik met de sector afspraken gemaakt om het antibioticumgebruik verder te reduceren, zie Kamerstuk 29683, nr. 249. De sector geeft hier uitvoering aan.

2

Klopt het dat 90 procent van de kalvermest resistente bacteriën bevat? Zo ja, welke actie gaat u ondernemen om dit percentage te verlagen?

Antwoord

U refereert aan het onderzoek 'Antibioticaresistente bacteriën, resistentiegenen en antibioticaresiduen in mest' uitgevoerd door het RIVM waarbij mest uit een mestopslag is onderzocht en geen feces van individuele dieren. Dit betreft een onderzoek naar de invloed van resistente bacteriën uit de mest op de omgeving en de mogelijke gevolgen voor de volksgezondheid.

Het feit dat er in 90% van de kalvermest ESBL-producerende bacteriën zijn gevonden is een indicatie dat ESBL-producerende bacteriën relatief veel voorkomen in deze sector.

Zoals aangegeven in de brief van juli jl. (Kamerstuk 29683, nr. 252) laat ik onderzoek uitvoeren naar ESBL's in de kalverhouderij. Dit onderzoek heeft tot doel meer inzicht en handelingsperspectief te krijgen in de herkomst en verspreiding van ESBL's in vleeskalversector. Het is evident dat, ondanks de bereikte reductie in antibioticumgebruik, inzet op dit onderwerp onverminderd hoog moet zijn.

3

Klopt het dat de kalverhouderij als enige sector in de veehouderij een toename van het aantal ESBLproducerende E. colibacteriën kent, welke ongevoelig zijn voor meerdere soorten antibiotica? Zo ja, bent u bereid stappen te ondernemen om deze trend te keren en welke stappen neemt u al?

Antwoord

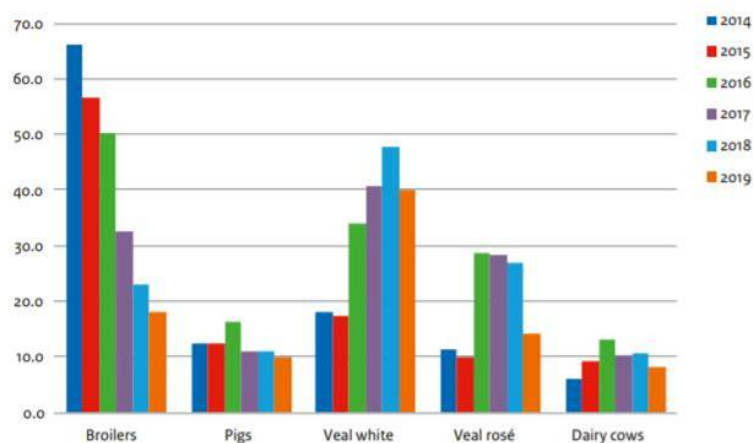
De jaarlijkse MARAN-rapportage geeft zicht op trends in het vóórkomen van resistente bacteriën bij individuele landbouwhuisdieren. Daarbij wordt met name

gekeken naar de vormen van resistentie die belangrijk zijn voor de volksgezondheid. Een belangrijke indicator is het aandeel ESBL/AmpC-producerende E. coli in de darminhoud. ESBL-positieve bacteriën zijn niet per definitie meer ziekteverwekkend dan ESBL-negatieve bacteriën. Het is wel zo dat er bij het behandelen van een infectie met een ESBL-producerende ziekteverwekkende bacterie minder keuzemogelijkheden zijn voor het inzetten van antibiotica.

In blankvleeskalveren werd in 2019 in 39,8% van de monsters ESBL-producerende E. coli aangetroffen, ter vergelijking in rosé kalveren betrof dit in 14,0% van de monsters. Daarbij was voor het eerst, na een jarenlange stijging, een duidelijke afname te zien ten opzichte van het voorgaande jaar. Ook andere vormen van resistentie bij vleeskalveren lieten een afname zien.

De ESBL prevalentie in 2019 is in vleeskalveren hoger dan in vleeskuikens (17,9%) en vleesvarkens (9,9%). In 2019 is de prevalentie van ESBLs in alle diersectoren afgenomen (zie figuur uit MARAN2020 hieronder), maar de prevalentie van ESBLs in blankvleeskalveren blijft relatief hoog. Zoals ik in de vorige vraag noemde laat ik onderzoek uitvoeren naar ESBL's in de kalverhouderij. Dit onderzoek heeft tot doel meer inzicht en handelingsperspectief te krijgen in de herkomst en verspreiding van ESBL's in vleeskalversector. Verdere antibioticareductie is nodig en om die reden zijn hierover afspraken gemaakt met de sector.

Figure ESBL_{Loz} Trends in prevalence of ESBL/AmpC-producing E. coli in faecal samples of broilers, pigs, white and rosé veal calves and dairy cows from 2014-2019 determined by using selective isolation.

4

Bent u van mening dat binnen de huidige werkwijze van de kalverhouderijen het gebruik van antibiotica verder kan worden teruggedrongen? Zo ja, hoe groot kan die vermindering zijn en op welke termijn kan dit worden teruggedrongen? Zo nee, bent u het ermee eens dat dit zowel omwille van de volksgezondheid als omwille van het dierenwelzijn extra aanleiding geeft om het kalverhouderijsysteem fundamenteel te herzien?

Antwoord

Ik heb onderzoek uit laten voeren door Wageningen University and Research naar mogelijke kritische succesfactoren voor een laag antibioticumgebruik in de pluimvee-, varkens- en vleeskalverhouderij (KSF1 en KSF2). Het KSF2-onderzoek (Kamerstuk 29683, nr. 252) had tot doel om te achterhalen welke factoren kunnen verklaren dat sommige grote kalverbedrijven met bepaalde kenmerken een laag antibioticumgebruik weten te realiseren, terwijl dit op vergelijkbare andere grote bedrijven niet lukt. Uit analyse van de bevindingen concluderen de onderzoekers dat ondernemers die goed presteren op deze samenhangende set van sleutelfactoren (o.a. vakmanschap en kennis), in staat zijn om het antibioticumgebruik laag te houden. Binnen de kalversector wordt gewerkt aan het verbeteren van deze managementfactoren. Inmiddels is, in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de kalversector, het project KSF3 gestart. In dit project worden kalverbedrijven met een hoog antibioticumgebruik ondernemersgericht begeleid en vormen de resultaten van KSF2 de basis van deze bedrijfsgerichte begeleiding. Het project KSF3 zal aan het einde van dit jaar worden afgerond.

In de brief Toekomst Veehouderij (22 oktober 2020, Kamerstuk 28973, nr. 239) kondig ik een scenariostudie aan naar mogelijke structurele aanpassingen en systeemveranderingen die kunnen bijdragen aan een verdere verduurzaming van de kalversector. Deze studie heeft een primaire focus op diergezondheid (en daarmee antibioticagebruik) en dierenwelzijn in de kalverhouderij en onderzoekt ook andere verduurzamingsthema's. Ik informeer u separaat over de uitkomsten van deze studie.

5

Hoe beoordeelt u het rapport gepubliceerd door Dier&Recht met betrekking tot het 'buitensporige antibioticagebruik in de kalverhouderij'?

Antwoord

Zie antwoord op vraag 1.

6

Wat is de stand van zaken met betrekking tot de doelstelling om het antibioticagebruik te reduceren met 15% in de periode 2017-2022 en hoe staat het met de bestrijding van de twee belangrijkste kalverziekten?

Antwoord

In 2017 bedroeg het totale antibioticumgebruik in de vleeskalverhouderij 20,13 DDA_{NAT}. In 2019 was dit 16,52 DDA_{NAT} (bron: Bijlage Het gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 2019, SDa, juni 2020). Dat is een totale daling van het antibioticumgebruik van 17,9%.

De twee belangrijkste ziekten bij kalveren, die samen goed zijn voor het grootste deel van het antibioticumgebruik, zijn diarree en longaandoeningen. De sector is verantwoordelijk voor de aanpak van deze aandoeningen. Teveel dieren krijgen te maken met één of beide aandoeningen en dit moet verminderen. Een belangrijke oorzaak voor het ontstaan van deze ziektes is de structuur van de sector, waarbij jonge kalveren met een nog lage weerstand worden samengevoegd met andere kalveren met een vergelijkbare weerstand. Ik laat daarom een scenariostudie

uitvoeren om kansrijke alternatieve structuren te beschrijven die kunnen bijdragen aan het verbeteren van de diergezondheid en dierenwelzijn in de kalverketen. Zoals aangegeven informeer ik u separaat over de uitkomsten van deze studie.

Ten slotte is in de sector specifieke reductiedoelstellingen van de kalversector de bestrijding van infectieuze boviene rhinotracheïtis (IBR) en boviene virus diarree (BVD) opgenomen. Deze bestrijding wordt in nauwe samenwerking met de melkveehouderij uitgevoerd. Met name BVD-geïnfecteerde kalveren kunnen zorgen voor hogere gevoeligheid voor andere infecties, waardoor inzet van antibiotica noodzakelijk is. Bij de start van de BVD-aanpak door de sectoren is afgesproken dat op termijn geen BVD-geïnfecteerde kalveren meer aangevoerd zullen worden op vleeskalverbedrijven. De verwachting is dat dit punt in de loop van dit jaar wordt bereikt, omdat de bestrijding in de melkveehouderij voldoende ver is gevorderd. Daardoor zullen BVD-infecties op vleeskalverbedrijven minder vaak voorkomen.

7

Wat is gedaan met de aanbevelingen over verdere reductie van antibioticumgebruik van de onderzoekers, genoemd in uw brief van 21 juli jongstleden? Zijn deze aanbevelingen opgevolgd? Kunt u per sector uiteenzetten welke stappen zijn gezet?

Antwoord

U refereert aan de zin: 'Verdere reductie van antibioticumgebruik kan volgens de onderzoekers worden bereikt door het versterken van de prestaties van structurele hooggebruikers op sleutelfactoren.'

Zoals aangegeven worden in het project KSF3 kalverbedrijven met een hoog antibioticumgebruik ondernemersgericht begeleid en vormen de resultaten van KSF2 de basis van deze bedrijfsgerichte begeleiding. De 'driehoek' kalverhouder, dierenarts en (voer)voorlichter wordt met behulp van een externe coach via een gerichte probleemanalyse en interventies 'op maat' begeleid in het optimaliseren van diergezondheid en antibioticumgebruik/voorschrijfgedrag binnen de bestaande bedrijfsomstandigheden. Er wordt voortgebouwd op 'succesfactoren voor een laag antibioticumgebruik' die uit de eerdere onderzoeken binnen KSF Vleeskalveren naar voren kwamen, en op de 'succesfactoren voor een laag voorschrijfgedrag' vanuit het project KSF Dierenartsen. Deze succesfactoren liggen zowel op het vlak van technische managementfactoren als op het vlak van 'kennis, houding en gedrag' en de samenwerking binnen de driehoek.

Andere diersectoren zoals de pluimvee- en varkenssector hebben een vergelijkbaar coachingstraject voor bedrijven met een hoog antibioticagebruik. Dit is onderdeel van de totaalaanpak hooggebruikers die de sectoren vleeskalveren, varkens en pluimvee hebben opgesteld.